

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΤΩΝ ΕΥΛΟΓΙΩΝ.*

Ι. Ἀρχὴ καὶ Πρόσδος τῶν Εὐλογιῶν—
Εἰσαγωγή τοῦ Ἐνοφθαλμισμού.

ΕὐΛΟΓΙΑΣ ὀνομάζομεν, κατ' εὐφημισμὸν, τὰ λοιμώδη ἐξανθήματα τῶν παιδιῶν, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον Ἰε-
ραν Νόσον τὴν ἐπιληψίαν, καὶ ὡς οἱ Τοῦρκοι τὴν σή-
μερον ὀνομάζουσι τὴν πανώλη Μουμπαρέκ, τουτέστιν,
Εὐλογημένην. Τινὲς ἐτυμολόγησαν τὴν λέξιν Εὐλο-
γίαί ἢ Εὐλογιὰν ἀπὸ τοῦ φλογία ἢ ἐκφλογία, ἀλλὰ διὰ
τὴν ἀγνοίαν τῆς γλώσσης, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κοραΐς.

Πόθεν ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ νόσος αὕτη, μένει ἄδηλον.
Τινὲς θέλουσι ὅτι εἶναι ἡ αὕτη μὲ τὴν Αἰγυπτιακὴν
πληγὴν "τῶν ἐλκῶν καὶ φλυκτῖδων," ἢ, κατὰ τὴν νεω-
τέραν μετάφρασιν, μὲ τὴν καυσὶν τὴν ἀναδίδουσαν ἐλ-
κώδη ἐξανθήματα, ὡς καὶ μὲ πολλὰς τῶν εἰς Ἑλληνι-
κὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ συγγράμματα περιγραφομένων νόσων·
ἄλλοι κρίνουσι φαντασιώδεις τὰς ἀναλογίας ταύτας.
Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Du Halde καὶ ἄλλων, ἡ Εὐλο-
γία ἐγνωρίζετο εἰς τὴν Κίναν 1200 ἔτη πρὸ τῆς Χρι-
στιανικῆς ἐποχῆς, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ται-τόβ, ἥτοι "Φάρ-
μακον ἐκ τοῦ μητρικοῦ στήθους." Εἰς τὴν Ἰνδοστάν,
ὡσαύτως, ὑπάρχει ἐξ ἀμνημονεῦτων χρόνων, κατὰ τὴν
διαβεβαίωσιν τῶν Βραχμάνων, οἵτινες λέγουσι ὅτι ἡ
Θρησκευτικὴ βίβλος Βεδὰς περιέχει δέησιν ἀποτεينو-
μένην εἰς τὴν προστάτιδα Θεὰν τῶν Εὐλογιῶν. "Ὅθεν
ὁμως καὶ ἂν ἐπῆγασεν ἡ νόσος, πρώτην ἀναντίρρητον
εἶδῃσιν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἔχομεν ὅτι ἐξεργάγη
μεταξὺ τῶν Ἀράβων, κατ' ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης ἑκατον-
ταετηρίδος. Ἡ ἐποχὴ αὕτη (622), καθ' ἣν ὁ Μωά-
μεθ, ἐπὶ κεφαλῇς ἐνδουσιώδους στρατοῦ, ἐξώρμησεν εἰς
κατακτήσεις, τὰ μέγιστα ἐβόηθει τὴν διασπορὰν τοῦ
νοσήματος. Εἰς τριάκοντα ἔτη αὐτὸς καὶ οἱ ὁπαδοί
του καθυπέταξαν τὴν Συρίαν, Αἴγυπτον, καὶ Περσίαν,
καὶ διέδωκαν τὸ μόλυσμα εἰς ὅλας τὰς χώρας ταύτας.
Τόσον δὲ ταχέως ἐγένετο ἡ διάδοσις αὕτη καθ' ὅλην
τὴν Μωαμεθανικὴν αὐτοκρατορίαν, ὥστε οἱ Σαρακηνοὶ
ἰατροὶ ἐζήτουν τὴν Θεραπείαν τοῦ πάθους ἐπὶ τῇ Θεω-
ρίᾳ, ὅτι προήρχετο ἀπὸ φυσικὴν μεταβολὴν εἰς τὴν σύ-
στασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Εἰς τὴν Εὐρώπην
ἐξηπλώθη κατὰ τὴν ὁγδόην ἑκατονταετηρίδα, μετὰ τὴν
κατάκτησιν τῆς Ἰσπανίας καὶ Σικελίας· τὸ 731, τὰ
Πυρναῖα διαβάντες οἱ Σαρακηνοὶ, κατέδραμον τὴν
Γαλλίαν· καὶ ἀπεκροίσθησαν μὲν ὑπὸ τοῦ Καρόλου Μαρ-
τέλου ἐμπροσθεν τῶν τειχῶν τοῦ Τουρνίου (Tours),
ἀπῆκαν ὁμως ὀπισθεν αὐτῶν τὸ μίasma τῶν Εὐλογιῶν
καὶ τῆς ἐρυθρίτιδος (κοκκίνης). Εἰς τὴν Ἀμερικὴν
μετεκόμισαν τὴν νόσον οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Κολόμβου.

Δύσκολον εἶναι νὰ κρίνῃ τις πόσῃ φθορὰν ἐπέφερον
τοπάλοι αἱ Εὐλογίαι. Ἡ ἀσάφεια τῶν ἀρχαίων ἰα-
τρικῶν ὑπομνημάτων, καὶ ἡ μίξις αὐτῶν μὲ μοναστι-
κοὺς μύθους καὶ θαύματα, δὲν συγχωροῦσι νὰ λάβωμεν

ἐκ τοιοῦτων πηγῶν ἀκριβῆ τινα εἶδῃσιν. Προσέτι, ἡ
λέξις λοιμὸς ἐφηρμόζετο πρότερον πολὺ μᾶλλον
ἀπροσδιορίστως καὶ γενικῶς παρὰ τὴν σήμερον, καὶ
σχεδὸν πᾶσα φθοροποιὰ ἐπιδημικὴ νόσος ἐλάμβανε
τ' ὄνομα τοῦτο· ὅθεν, μεταγλωττίζοντες τοὺς Ἀραβι-
στὶ συγγράψαντας περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐκάλουν
τὰς Εὐλογίας λοιμὸν, καὶ δύο νόσοι πάντῃ διάφοροι
συνεχέοντο ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄρον. Ὀλίγη ἀμφιβολία
ὑπάρχει ὅτι τινὲς ἀπὸ τοὺς πυρώδεις λοιμοὺς, οἵτινες
τόσον συνεχῶς ἐμάστιζον τὴν Ἰαλλίαν, ἦσαν προσβο-
λαὶ τῶν Εὐλογιῶν, καὶ ἔχομεν λόγους νὰ πιστεῶμεν
ὅτι τὸ νόσημα καὶ συνεχῶς ἐπανήρχετο, καὶ πλείστους
ἐφθαιρε. Περὶ νεωτέρων ἐποχῶν ἔχομεν αὐθεντικω-
τέρας εἰδήσεις. Ἐλογαριάσθη ὅτι τὸ ἐν δέκατον τέ-
ταρτον ἐκ τῶν γεννωμένων ἀπέθνησκεν ἀπὸ τὰς Εὐλο-
γίας, καὶ ὅτι τὸ πέμπτον ἢ ἕκτον τῶν ὅσοι ἐπασχον
ἀπὸ τὴν νόσον ἀπωλλύοντο. Ὁ κατὰ μέσον ὄρον ἀριθ-
μὸς τῶν ἐκ τῆς Εὐλογίας θανάτων ἀπὸ τοῦ 1667 μέχρι
τοῦ 1722 ἦτο πρὸς ὅλον τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων ὡς
72 εἰς 1000, ἀπὸ δὲ τοῦ 1731 μέχρι τοῦ 1772 ὡς 89
εἰς 1000.

Τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νοσήματος ἦσαν μάλιστα θά-
νατηφόροι αἱ εἰς ἀπολιτίστους κοινωνίας ἐπιδημικαὶ
εἰσβολαί. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Οὐβιετίας ἔμεινε τρεῖς ἐνι-
αυτοὺς ἔρημος μετὰ τοιαύτην ἐπιδημίαν, καὶ ὁλόκληρα
ἔθνη ἐν Ἀμερικῇ ἐξεκληρίσθησαν ὑπὸ τῆς νόσου ταύ-
της. Ἐν Ῥωσσίᾳ λέγεται ὅτι δύο ἑκατομμύρια ἀπέ-
θανον ἀπὸ τὰς Εὐλογίας εἰς ἓν ἔτος. Κατὰ τὸν λο-
γαριασμὸν τοῦ ἱατροῦ Λεττσόμ, 200,000 ἐπιπτον ἐτη-
σίως θύματα αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ, κατὰ δὲ τὸν Βερμουίλ-
λην 15,000,000 ἀνθρώπων ἐχάθησαν τοιοιτοτρόπως
εἰς εἰκοσιπέντε ἐνιαυτούς. Ἦτο δ' ἡ νόσος ἐπίσης
φθοροποιὰ εἰς τὸν ἀρκτικὸν πόλον καὶ εἰς τὸν ἰσημε-
ρινόν· ἐπειδὴ τὸ 1707 ἀφῆρπασε περὶ τὰς 16,000 ἀν-
θρώπων ἐν Ἰσλανδίᾳ, τὸ δὲ 1733 σχεδὸν ἠρήμωσε τὴν
Γροιλλανδίαν.

Πρὸς Θεραπείαν τόσον βαρείας νόσου ἐγιναν κατὰ
καιροὺς πολυάριθμοι προτάσεις· ἀλλὰ ταύτας δὲν εἶναι
τοῦ σκοποῦ ἡμῶν νὰ ἀναφέρωμεν· παρατηροῦμεν μόνον
ὅτι τὰ πλείστα ἐκ τῶν σχεδίων, ὅσα ἐβάλλοντο εἰς ἐνέρ-
γειαν, ἦσαν γεννήματα Ἀράβων ἱατρῶν μέχρι τῆς δε-
κάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ
Ἀγγλος ἱατρός Συδενχάμ, περιγράφας τὴν ἀσθένειαν
μετ' ἀκριβείας σχεδὸν ἀνυπερβλήτου, καὶ διακρίνας
αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἐρυθρίτιν, μεθ' ἧς πρότερον συνεχέετο,
κατέθεσεν ἀρχὰς Θεραπείας, ἐπιστηριζομένης εἰς τὸν
ὀρθὸν λόγον καὶ εἰς ἀκριβῆ παρατήρησιν.—Μεταβαί-
νομεν τώρα εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐνοφθαλμισμού, ἢ
ἐμβολιάσματος.

Οἱ Σῖναι φαίνεται ὅτι πρὸ ἑκατονταετηρίδων "σπεί-
ρουσι τὰς Εὐλογίας," ὡς καλεῖται ὑπ' αὐτῶν τὸ ἐνο-
φθαλμίζειν· καὶ οἱ Βραχμᾶνες ὡσαύτως πρὸ πολλοῦ
ἐνοφθαλμίζουσι, συνοδεύοντες τὴν πράξιν μὲ σερνάς
δεήσεις, ἀποτεينوμένης εἰς τὴν Θεὰν τῶν Εὐλογιῶν.

* Ἰδὲ καὶ Ἀποθ. Τόμ. γ'. Σελ. 121.

Οἱ Κιρκασσοὶ καὶ Γεωργιανοὶ καλοῦσι τὸ ἐνοφθαλμί-
ζειν “ἀγοράζειν τὰς Εὐλογίας,” καὶ κάμνουσι μικρόν
τι χάρισμα ἐξ ὀπαρῶν εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἀφ’ οὗ λαμ-
βάνουσι τὴν ὕλην. Εἰς τὴν Τουρκίαν φαίνεται ὅτι
ἀρκετοὺς αἰῶνας ἐπεκράτει ὁ ἐνοφθαλμισμὸς· ἡ δ’ Εὐ-
ρώπη ἔλαβε τὰς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις ἐκ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως κατὰ τὸ 1703, καὶ ἀκριβέστερον τὸ 1717,
ὁπότε ἡ περιβόητος Ἀγγλὶς, Δέσποινα Μαρία Οὐόρτ-
λεια Μονταγοῦ, ἥτις εἶχε συνοδεύσει τὸν σύζυγον αὐ-
τῆς, πρέσβυν τότε παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐλῇ, εἵλκυσε
γενικὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐνοφθαλμίσειν ἐν μιᾷ τῶν
ἐπιστολῶν της. Τὰ ἰδιά της τέκνα ἐνοφθαλμίσθησαν,
καὶ τινες τῶν ἐγγόνων τοῦ βασιλέως· κατὰ συνέπειαν
ἡ πράξις ἐγένετο τοῦ συρμοῦ, καὶ προώδευσεν μετὰ τῶν
εὐγενῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ μετ’ ὀλίγον διωργανί-
σθη σφοδρὰ κατ’ αὐτῆς ἀντίστασις ἐκ μέρους πολλῶν
ιατρῶν καὶ τινων θεολόγων, καὶ ἤθελεν ἴσως ἐγκατα-
λειφθῆν ὅλως διόλου, ἂν δὲν ἐφθάνον εἰδήσεις περὶ τῆς
θαυμαστῆς ἐπιτυχίας της μετὰ τῶν Ἰνδῶν τῆς Νο-
τίου Ἀμερικῆς καὶ τῶν κατοίκων τῆς Νοτίου Καρολί-
νης. Ἡ δημοσία ὑπόληψις ἐστερεώθη ἐπομένως ὑπὲρ
τοῦ ἐνοφθαλμισμού, καὶ νοσοκομεῖον ἐσυστήθη διὰ νὰ
χορηγῇ καὶ εἰς τὰς πενεστέρας τοῦ λαοῦ κλάσεις τὸ εἰς
τὰς πλουσίας μέχρι τοῦδε περιωρισμένον ἀγαθόν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ἀπῆντησε μεγί-
στην ἐναντιότητα. Ἀφού πολλοὺς χρόνους ἀντεστά-
θησαν κατ’ αὐτοῦ οἱ ἱατροὶ καὶ ὁ κληρὸς, εἰσῆχθη ἐν
μέρει τὸ 1755, καὶ αἱ οἰκογένειαι τοῦ Δουκὸς τῆς Αὐ-
ρηλίας καὶ ἄλλων εὐγενῶν ἐνοφθαλμίσθησαν. Ἀλλ’
ἐπειδὴ τὸ 1763 ἐμάστισε τοὺς Παρισίους ὀλεθριωτάτη
ἐπιδημία τῶν Εὐλογιῶν, ἡ κυβέρνησις, πιστεύουσα ὅτι
ὁ ἐνοφθαλμισμὸς εἶχεν ἐπιφέρει τὴν ἐξάπλωσιν τῆς νό-
σου, ἀπηγόρευσε τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Ἐν Ἀνοβέρῳ,
Σβεκίᾳ, καὶ Δανίᾳ ὑπέμεινε πολὺν χρόνον τὴν ἀντί-
στασιν τοῦ πλήθους, ἐν δὲ Προυσίᾳ καὶ Γερμανίᾳ
ἐκαμνε βραδεῖαν πρόδον. Ἡ Αἰκατερίνα, διὰ νὰ
δῶσιν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑπηκόους της, ἐνοφθάλμισε
τὸ ἴδιόν της τέκνον, καὶ ἡ πρᾶξις κατὰ συνέπειαν τα-
χέως ἐξηπλώθη εἰς τὴν Ῥωσίαν· ἀλλ’ ἐπειδὴ δὲν
ἀπεχώριζοντο οἱ ἐνοφθαλμισμένοι μετὰ τὴν ἀνήκουσαν
προσοχὴν, αἱ Εὐλογίαι ἠῤῥησαν, καὶ λέγεται ὅτι πρὸ
τοῦ βουτυμεβολισμού (βατσηναρίσματος) ἐν τέκνον εἰς
τὰ ἑπτὰ ἔζησεν ἀπὸ τὴν τρομερὰν ταύτην νόσον.

Ἀναμφισβητήτως ἡ ἐνοφθαλμισμένη Εὐλογία εἶναι
πολὺ μετριώτερα τῆς φυσικῆς· ἀληθεύει δὲ καὶ ὅτι ἡ
φυσικὴ Εὐλογία σπανίως προσβάλλει τοὺς ἐνοφθαλμι-
σθέντας. Ἀλλ’ οὐχ ἥττον ἀληθεύει ὅτι ἡ ἐνοφθαλμι-
σμένη Εὐλογία εἶναι τόσον κολλητικὴ, ὅσον ἡ ἐκ φύ-
σεως· καὶ κατὰ συνέπειαν, διὰ τῆς ἐξάπλωσεως τοῦ
ἐνοφθαλμισμού, ἠῤῥησαν ὁ ἀριθμὸς τῶν κέντρων ἢ
ἐστῶν τοῦ μιάσματος, καὶ ἡ νόσος διεδίδετο εἰς
εὐρυχωροτέραν ἐπιφάνειαν· ὅθεν διὰ τοῦ ἐνοφθαλμι-
σμοῦ ἐξησφαλίζοντο μὲν ἄτομα, ἀλλ’ ἡ κοινωνία ἐν γέ-
νει ἐπασχεν. Εἰς τὴν Σβεκίαν καὶ Ἰσπανίαν, ὅπου

ὁ ἐνοφθαλμισμὸς ὀλίγον εἰσεχώρησεν, οἱ ἐκ τῶν Εὐλο-
γιῶν θάνατοι ἦσαν ὀλιγώτεροι παρ’ εἰς τὰς χώρας, ὅπου
εἶχεν εἰσαχθῆν ἐλευθεριώτερον. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο
ἠδύνατο νὰ ἐμποδισθῇ μόνον δι’ ἐνδὸς τῶν ἐφεξῆς δύο,
εἴτε διὰ καθολικοῦ ἐνοφθαλμισμού, εἴτε, ὅπου ὁ ἐνο-
φθαλμισμὸς ἐνηργεῖτο ἐν μέρει, διὰ τῆς παντελοῦς ἀπο-
κλείσεως τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἀλλ’
ἀμφότερα ταῦτα ἦσαν δυσκατόρθωτα.

Ἐπεται ἡ συνέχεια.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΝΟΧΟΥ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ.

Τῶν ἀδίκων καὶ ἀσεβῶν τὴν κατάστασιν παραβάλλει
ὁ προφήτης Ἡσαΐας μετὰ τὸν κλυδωνισμόν τῆς θαλάσ-
σης, ἥτις οὐδέποτε ἀναπαύεται. Ἡ σύγκρισις αὕτη
εἶναι ἀληθινὴ ἐξίσου καὶ ὡραία. Εἰς τινες καιροὺς,
ὁπότεν ὁ ἄνεμος οὐδὲ ρυτιδόνῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θα-
λάσσης, φρονεῖ ὁ ἐπιπόλαιος παρατηρητὴς ὅτι κοιμᾶ-
ται καὶ ἡρεμεῖ ἐντελῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κοίτης· ἀλλὰ
δὲν εἶναι οὕτω· διότι ἀφού τις παρατηρήσῃ πλέον προσ-
εκτικῶς, πάντοτε διακρίνει μικράν τινα κίνησιν. Ἀλ-
λὰ πόσον σπανίως φαίνεται καὶ ἐντελῶς ἡρεμοῦ-
σα. Ἡ ἐλαφροτάτη αὔρα ἀρκεῖ νὰ διαταράξῃ τὴν ἐπι-
φάνειάν της· ὁπότεν δ’ ὁ ἄνεμος πνεύσῃ μετὰ σφοδρό-
τητος, πόσον ταχέως καταντᾷ μανιώδης, ἀφρίζουσα
καὶ βρυχωμένη, καὶ προσβάλλουσα κατὰ τῆς ἀκτῆς τὰ
ὑψηλὰ καὶ πολύφλοισβα κύματα, ῥίπτουσα ἔξω κατα-
πάτημα καὶ πηλόν.

Θεώρησε τὸν ἀδικόν. Κάποτε φαίνεται καὶ αὐτὸς
ἐν ἡρεμίᾳ, ὡς ὁ ὠκεανός. Ἡ συνειδήσις αὐτοῦ σιγᾷ
μὲν, ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντῃ ἀτάραχος. Ὑπάρχει ἀνη-
συχία τις ἐν αὐτῷ, ἀόρατος εἰς τὸ ἀπρόσκετον ὄμμα,
ἴσως δὲ καὶ εἰς πᾶν ὄμμα· διότι πῶς δύναται ὀφθαλ-
μὸς ἀνθρώπινος νὰ διακρίνῃ τὰ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρ-
δίᾳ; Ἀλλὰ μόλις τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κινεῖται ἐπὶ τῆς
ψυχῆς τοῦ ἐνόχου, ὡς ὁ ἄνεμος φυσᾷ ἐπὶ τοῦ προσώπου
τῆς ἀβύσσου, καὶ τὰ πάντα συνταράσσονται. Ἡ συν-
ειδήσις ἐξυπνεῖ· κράζει μετὰ φωνὴν αὐστηράν· προφέρει
δεινὰς κατηγορίας· τύπτει, καὶ αἱ πληγαὶ αὐτῆς δια-
περνῶσιν εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς. Φοβερώτερα
εἶναι ἡ μαρτυρία καὶ αἱ κατηγορίαι τῆς συνειδήσεως
παρ’ ἀναρίθμητοι λεγεῶνες ἐχθρῶν. Ἀπ’ ἄλλους ἐχ-
θρῶν δύναται τις νὰ φύγῃ· ἀλλὰ ποῦ πορευθεῖς ὁ ἐνο-
χὸς ἐμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὰς ἐπιπλήξεις
καὶ τὰ κέντρα τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως; Ὁ καιρὸς
ἢ τὸ γῆρας κατασιγάξει αὐτήν, ἢ ἀμβλύνει τὸ κέντρον
της; Ὅχι· ἐξ ἐναντίας ἡ παρακμὴ τῶν φυσικῶν δυ-
νάμεων, ἡ προσβολὴ νόσου, καὶ ἡ προσέγγισις τοῦ θά-
νατου, καθιστᾷσι τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως τρανω-
τέραν καὶ ἐνεργητικωτέραν παρὰ ποτὲ.

Βιωτικὴ τις συμφορὰ πολλάκις διαταράσσει τὴν ψυ-
χὴν τοῦ πονηροῦ ἀνθρώπου. Ἡ μνήμη συνάγει ἐμπρο-
σθεν αὐτοῦ τὰς φοβεράς εἰκόνας ἐγκλημάτων πρὸ πολλοῦ
ἤδη λησμονημένων καὶ ἀμετανοήτων, καὶ ἡ πρότερον